

OTKRIĆA, NOVOSTI — NEW INSIGHTS

I OPET NIJE JEDAN HRVATSKI KOMPOZITOR UZALUD NAPISAO OPERU

Lujo Šafranek-Kavić o *Eri s onoga svijeta* Jakova Gotovca

SANJA MAJER-BOBETKO

UDK/UDC: 78.072:78.071.1
Šafranek-Kavić:Gotovac

Odsjek za povijest hrvatske glazbe HAZU
Opatička 18, 10000 Zagreb

Kratko priopćenje/Short Paper
Primljeno/Received: 10. 1. 2011.
Prihvaćeno/Accepted: 1. 2. 2011.

Nacrtak

Najuspješnija hrvatska opera *Ero s onoga svijeta* Jakova Gotovca praizvedena je u Zagrebu 2. studenoga 1935. godine. O praizvedbi je u hrvatskom tisku objavljeno 11 glazbenih kritika, ali se jedna među njima učestalo citira u suvremenoj hrvatskoj glazbenoj publicistici, a potom i u elektroničkim medijima. Riječ je o kritici Luje Šafraneka-Kavića, koja je bila objavljena 5. studenoga 1935. u *Jutarnjem listu*. Omiljela rečenica, kojom je on navodno svoju kritiku zaključio, glasi: »I opet je jedan hrvatski

kompozitor uzalud napisao operu.« Ali, to je jednostavno izmišljotina, odnosno falsifikat, jer takvo što on uopće nije napisao, te ne zaslužuje da ga hrvatska povijest glazbe pamti kao osobu koja je krivo procijenila *Eru*. Naprotiv, uz manje kritičke opaske, zaključio je da je Gotovac stvorio majstorsku partituru.

Ključne riječi: Lujo Šafranek-Kavić, Jakov Gotovac, *Ero s onoga svijeta*

2010. godine slavila se 75. obljetnica praizvedbe Gotovčeve opere *Ero s onoga svijeta*, koja je, kako je dobro poznato, najveća uspješnica hrvatskoga opernog stvaralaštva. Tijekom 75 godina svoga postojanja, samo na sceni HNK u Zagrebu doživjela je više od 660 izvedaba i učvrstila svoju poziciju u hrvatskoj glazbenoj tradiciji. »Naime tradicija, bitna za sagledavanje povijesnoga kontinuiteta neke glazbe, zapravo je ono što generacija za generacijom baštini od prethodne, smatrajući svoj izbor preuzimanja vrijednim,« ističe Marija Bergamo i nastavlja:

»U svakom novom izboru iz (dostupne) glazbene prošlosti *Ero* se iznova potvrđivao, dokazujući tezu Zofie Lisse da 'objektivna svojstva djela nisu dovoljna osnova za prelazak glazbenog djela u tradiciju' i da 'veličina' (pri čemu se misli na značenje i vrijednost djela za određenu sredinu i vrijeme) 'nije inherentna djelu, nego se postepeno akumulira tijekom procesa u kontaktu između djela i njegova primanja.' Vrijednost se djela, dakle, u tradicijskom smislu, uvijek iznova i prije svega određuje u vremenu, u mreži svih onih činjenica i suodnosa koji uvjetuju najprije lik stvorena djela, a potom proces kojim ono postaje dio tradicijskog sloja, prevaljujući put od prihvaćanja, preko navikavanja na nj do 'modela za uzor'.¹ Usto je *Ero* već od 1936. godine, kad je izveden u Brnu samo godinu nakon zagrebačke praižvedbe, započeo svoj uspješan međunarodni scenski život. Do početka II. svjetskog rata postavljen je u Austriji, Bugarskoj, Češkoj, Finskoj, Italiji i Njemačkoj, a dosad je uvršten na repertoar 80 hrvatskih i inozemnih kazališnih kuća.² Kako je istakao Josip Andreis, *Ero s onoga svijeta* »nije samo najuspjelija komična opera nastala do danas u Hrvatskoj, već i jedina hrvatska opera koja živi na stranim opernim pozornicama.«³

Kako sam 2010. bila pozvana da izlaganjem sudjelujem na znanstvenom skupu *Naši i strani povjesničari hrvatske drame i kazališta, teatrolozi i kritičari*, koji se održao u sklopu kazališno-teatrološke manifestacije Krležini dani u Osijeku od 6. do 9. prosinca, a u skladu s mojim znanstvenim interesima, izložila sam temu *Hrvatska operna kritika između dvaju svjetskih ratova na primjeru Gotovčeva Ere s onoga svijeta*. Pomislila sam da je zanimljivo i poticajno istražiti suočavanje onodobne operne kritike s djelom, koje je tijekom 75 godina postalo neupitnim čimbenikom hrvatske glazbene tradicije.

Od 1935. do 1941. godine o *Eri* je napisano i objavljeno, prema *Bibliografiji rasprava i članaka*, 30 glazbenih kritika. U radu koji će biti objavljen u *Zborniku radova*, drugi tipovi tekstova, razni članci, intervjui i sl. nisu uzimani u obzir. Od trideset glazbenih kritika jedanaest se odnosi na praižvedbu 2. studenoga 1935. godine u Hrvatskom narodnom kazalištu u Zagrebu, tri na premijeru i pjevačka gostovanja u HNK u Osijeku, a ostale na reprizne predstave u Zagrebu s izmjenama odnosno gostovanjima pjevača u pojedinim ulogama ili dirigenata, te na gostovanja zagrebačke opere 1937. i ljubljanske opere 1939. godine u Splitu.

Među jedanaest glazbenih kritika odnosećih se na praižvedbu⁴ citiranom učestalošću u suvremenoj glazbenoj publicistici izdvaja se ona Luje Šafraneka-

¹ Marija BERGAMO: Pedeset godina poslije... / Gotovčeva opera *Ero s onoga svijeta* i hrvatska glazbena tradicija, u: Jagoda MARTINČEVIĆ (ur): *Jakov Gotovac*, Muzički informativni centar; Koncertna direkcija Zagreb, Zagreb 2003, 137.

² Detaljni podatci o izvedbama navedeni su u: *Ero u svijetu*, u: *Ibid.*, 169-171.

³ Josip ANDREIS: Jakov Gotovac, u: *Iz hrvatske glazbe*, Muzikološki zavod Muzičke akademije Sveučilišta u Zagrebu — Sveučilišna naklada Liber, Zagreb 1979, 160.

⁴ *** *Ero s onoga svijeta*. Komična opera u tri čina od Jakova Gotovca, *Komedija*, 2 (1935) 35 (78), 1; Josip ANDRIĆ: Hercegovački šaljivdžija kao junak u operi. Premijera opere *Ero s onoga svijeta* od Jakova Gotovca u Zagrebu, *Hrvatska straža*, 7 (1935) 255, 5-6; Antun DOBRONIĆ: Domaća opernska

Kavića, kojega se štoviše okitilo i epitetom »legendaran«. Tako u zborniku *Jakov Gotovac* iz 2003. godine urednice Jagode Martinčević, poglavlje *Kritika je rekla o Eri* započinje sljedećim ulomkom:

»Po slaboj prognozi djela već legendarni Lujo ŠafraneK Kavić, koji je u *Jutarnjem listu* od 5. studenoga 1935. članak završio riječima: 'I opet je jedan hrvatski kompozitor uzalud napisao operu', prigovara, među ostalim, sekundnim akordičkim kombinacijama Domine dionice koje zove 'kakofonskim', kao i 'opetovanim orkestarskim akcentima u ovoj akcijom mršavoj operi'.«⁵

ŠafraneK Kavić, o kojemu je kao glazbenom kritičaru Antun Goglia napisao da je uvijek znao »zadržati fini ton, nikad nije zapadao u ekstreme a stilistički bile su mu ocjene uvijek zanimljive i otmjene; pisao je uvijek stvarno, točno i objektivno«,⁶ zaista ničim nije zaslužio da ga povijest hrvatske glazbe pamti kao osobu koja je krivo procijenila *Eru* i zaslužio revalorizaciju. Naime, ne samo da nigdje, a ponajmanje na kraju navedene kritike,⁷ nije napisao tu glasovitu rečenicu o uzaludnosti skladanja *Ere*, već je štoviše doslovno istaknuo sljedeće:

»Skladatelj g. J a k o v G o t o v a c stvorio je majstorsku, na mnogim mjestima inspiriranu i odličnu partituru, kod koje se može govoriti samo o raznim stupnjevima pozitivnih kvaliteta. Negativnih nema.«⁸

On, doduše, nije bio zadovoljan libretom pa je napisao i ovo:

»U cijelosti neka nam je dozvoljena konstatacija da je opet jedan naš kompozitor utrošio silni napor na libreto koji nije adekvatan njegovoj vrijednoj partituri.«⁹

premijera u Nar. kazalištu u Zagrebu, *Život i rad*, 9 (1936) XXIII/147, 59; Zlatko GRGOŠEVIĆ: Ero s onoga svijeta, *Obzor*, 76 (1935) 254, 2; Milan KATIĆ: Veliki uspjeh Gotovčeve komične opere Ero s onoga svijeta. Gostovanje Maria Šimenca, *Novosti*, 29 (1935) 308, 9; Kazimir KRENEDIĆ: Jakov Gotovac Ero s onoga svijeta. Prva izvedba u Narodnom kazalištu u Zagrebu, *Narodne novine*, 101 (1935) 255, 2-3; Milan MAJER: Jakov Gotovac: Ero aus jener Welt. Uraufführung am Zagreber Nationaltheater, *Morgenblatt*, 50 (1935) 263, 5; Pavao MARKOVAC: Jakov Gotovac: »Ero s onoga svijeta«. Komična opera u tri čina, riječi Milana Begovića, *Književnik*, 9 (1936) 1, 44-47; Lujo ŠAFRANEK-KAVIĆ: Ero s onoga svijeta. Praizvedba komične opere od Jakova Gotovca, *Jutarnji list*, 24 (5. 11. 1935) 8540, 9; Božidar ŠIROLA: Muzika u zemlji. Zagreb [O izvedbi opera Priča o nevidljivom gradu Kitežu N. A. Rimski-Korsakova i Ero s onoga svijeta J. Gotovca, u Zagrebu.], *Zvuk*, 3 (1935) 8/9, 312-315; Slavko TEKLIĆ: Veliki i značajni uspjesi Gotovčeva djela »Ero s onoga svijeta«, komične opere u 3 čina, *Hrvatski dom*, 1 (1936) 3, 3-4.

⁵ Kritika je rekla o Eri, u: Jagoda MARTINČEVIĆ (ur.): *Jakov Gotovac*, 179.

⁶ Antun GOGLIA: *Lujo ŠafraneK-Kavić*, Zagreb 1942 [Pretisak iz *Sv. Cecilije*, 1942, sv. 3-4], 5.

⁷ Posljednja rečenica glasi: »Publika primila je djelo osobito srdačno, naročito mladež priredila je skladatelju burne ovacije prije i poslije svakog čina i izazvala ga je nebrojeno puta pred zastor zajedno s izvadjačima.« Lujo ŠAFRANEK-KAVIĆ: Ero s onoga svijeta. Praizvedba komične opere od Jakova Gotovca, *Jutarnji list*, 24 (5. 11. 1935) 8540, 9.

⁸ *Ibid.*

⁹ *Ibid.*

Možda upravo u ovoj rečenici leži klica krivog iščitavanja i/ili falsificiranja Šafranekovih riječi. Nadalje, uporaba termina »kakofonije« je potpuno izvučena iz konteksta, koji glasi:

»Vrlo zanimiv u ritmizaciji, suzdržljiv u polifoniji, g. Gotovac se u harmoniji kreće uvijek na čvrstom tlu logike i određenog temeljnog tona. Tek za humorističnu karakterizaciju babe Dome služi se sekundnim akordičkim kombinacijama. Ali ove kakofonije su izuzeci primijenjeni motivirano s određenom svrhom.«¹⁰

Kako u definiciji termina »kakofonija« stoji da je to naziv za »neugodan dojam, što ga ostavlja kakav muzički odlomak ili niz akorda zbog oštih, nagomilanih disonanca u horizontalnom i vertikalnom smjeru«, te »ima samo relativan smisao, u zavisnosti o evoluciji muzičkih izražajnih sredstava«,¹¹ Šafranekovo je legitimno pravo da »sekundne akordičke kombinacije« u njemu izazovu neugodan dojam, ali im on ne prigovara, već tumači njihovu funkciju. Napokon, valja pogledati i ulomak o instrumentaciji, unutar kojeg se našao i Šafranekov prigovor »opetovanim orkestarskim akcentima«:

»Instrumentacija je izvršna, bujna u svojoj šarolikosti, karakteristična u difrensiranosti, znalačka i iskusna u gradacijama do blještavih kulminacija. Po našem ličnom ukusu ne bismo se tek na mjestima složili s opetovanim orkestarskim akcentima koji dosta oporo i nemotivirano upadaju u pratnju lirskih melodija ili čine deklamaciju za shvaćanje radnje važnih a kod toga humorističnih stihova nerazumljivom. Obzirom na osobito značenje razumljivosti šaljivih dialoga u ovoj akcijom mršavoj operi bilo bi možda općenito za preporučiti da se na takovim mjestima instrumentacija svugdje prorijedi gdje ona odviše pokriva pjevače, kako je to ispravno provedeno u I. činu, gdje Erove dosjetke djeluju.«¹²

Izmišljotina, kojoj zasad nisam detektirala autora pa ni uzrok njezina nastanka, uporno se ponavlja u hrvatskoj glazbenoj publicistici. Najrecentnije je njezino pojavljivanje u tiskanim medijima u tekstovima *75 godina Ere s onoga svijeta* i *Najizvođenija hrvatska opera izdržala test vremena* Jagode Martinčević,¹³ objavljenima 2010. godine u *Cantusu*,¹⁴ glasilu Hrvatskoga društva skladatelja. Napomenimo da je u potonjem članku navodni autor citirane rečenice preimenovan iz Luje u Juru Šafraneka Kavića! U elektroničkim se medijima ta rečenica pojavljuje u »Wikipediji« na internetu,¹⁵ a izgovorena je, doduše bez navođenja autorova imena, i u središnjem dnevniku HTV-a 2. studenoga 2010.

¹⁰ *Ibid.*

¹¹ *** Kakofonija, *Muzička enciklopedija*, ur. Krešimir Kovačević, Jugoslavenski leksikografski zavod, Zagreb 1974, sv. II, 294.

¹² Lujo ŠAFRANEK-KAVIĆ: *Ero s onoga svijeta*. Praizvedba komične opere od Jakova Gotovca, 9.

¹³ 13. prosinca 2010. upitala sam u telefonskom razgovoru Jagodu Martinčević odakle njoj navedeni podatci, ali se ona nije mogla sjetiti kako je do tog falsifikata došlo.

¹⁴ Usp. Jagoda MARTINČEVIĆ: *75 godina Ere s onoga svijeta*, *Cantus*, (2010), 162, 7; *Najizvođenija hrvatska opera izdržala test vremena*, *Cantus*, (2010), 165/166, 8.

¹⁵ Usp. http://hr.wikipedia.org/wiki/Ero_s_onoga_svijeta. Očitano 12. srpnja 2010.

Na kraju mogu izreći svoju nadu da će ovaj povijesni falsifikat ostati tek neugodna epizoda i da se neće potvrditi izreka »sto puta izgovorena laž postaje istina.«

Prilog

Lujo ŠAFRANEK-KAVIĆ: ERO S ONOGA SVIJETA. Praizvedba komične opere od Jakova Gotovca. — Libreto Milana Begovića. — Dirigent skladatelj, režija i koreografija Margareta Froman, inscenacija Marijan Trepše, *Jutarnji list*, 24 (5. 11. 1935) 8540, 9.

Ne može se reći, da naši malobrojni muzičko-scenski autori nisu marljivi, svaka sezona donosi po nekoliko što opernih, što baletnih ili operetnih premijera. Ni jedan od ovih autora ne živi u tako sretnim prilikama da bi se nesmetano mogao posvetiti samo komponiranju. Svi oni zaraduju na drugi način dohodak za život a za komponiranje moraju posvetiti slobodno vrijeme nakon dnevnog rada, dakle, noći, blagdane, u najboljem slučaju ferije oni koji ih imaju. Što pod takovim okolnostima znači stvoriti jednu opsežnu opernu ili inače muzikoscensku partituru mogu u punom opsegu prosuditi samo oni koji znaju, kolika je to investicija koncentriranoga duševnoga rada, vremena i živaca. Zato je moralna dužnost faktora koji su odgovorni za izvedbu da dadu mogući maksimum kako bi s te strane bilo učinjeno sve što može pridonijeti uspjehu. Time bi bila donekle pružena protuteža za obično višegodišnji veliki napor autora. K tome treba uzeti u obzir okolnost da naši muzički autori — izuzev sporadične slučajeve da koje naše djelo prodre na ovu ili onu pozornicu u inozemstvu — normalno mogu računati samo na izvedbe u Zagrebu i eventualno u Beogradu i Ljubljani, t. j. sumarno tek na kojih desetak izvedbi. Mnogo više nego autori, sinovi velikih naroda koji imaju 20 do 60 opernih pozornica, naši skladatelji pišu prama tome iz čisto idealističkih poriva, jer u našim malim prilikama ne može biti govora ni o ekvivalentu za uloženi talent, spremu i trud a još manje o rentabilnosti.

Volja i požrtvornost naših kompozitora koji su dokazali ozbiljno nastojanje i sposobnost da unatoč svemu tome stvore domaću savremenu muzičko-scensku literaturu mora se respektirati i honorirati, od kazališta što vjernijom i dotjeranijom izvedbom, od kritike razumijevanjem a od publike pažnjom.

Nisu rijetki slučajevi da kod nas i jedni i drugi i treći olako, bez mnogo razmišljanja, osjećaja odgovornosti i pravedne objektivnosti prelaze preko svega toga što smo rekli. Zato smo držali potrebnim ova uvodna upozorenja povodom najnovije domaće operne premijere.

Ali ima još jedna velika teškoća s kojom se bore naši skladatelji. Mi nemamo ni jednog libretiste. To su u velikih naroda posebniiskusni specijaliste. Gotovo sva naša muzičko-scenska djela trpe od slabog libreta, a od koje odsudne važnosti je libreto za uspjeh djela zna svaki laik. Dobar libreto može čak spasiti slabiju partituru, ali nikada obratno. I najbolja partitura ne može dati trajni život slabom libretu. Literarna kvaliteta još nije nikakova garancija za to da je libreto kao operni tekst dobar.

On to nije u dovoljnoj mjeri ni u slučaju »Ero s onoga svijeta«. Kompozitor Gotovac izabrao je temu pučkog vragoljana Ere, koju je onda obradio naš proslavljeni pjesnik i dramatičar g. M i l a n B e g o v i ć. Pa ipak, knjiga je i po konstrukciji i tehnički daleko od

toga da bude dobar operni libreto. Akcije i protuakcije, zapleta i raspjeta dakle i neke dinamike u radnji u opće nema. Tu se samo priča, kao u komediji, ali i to je vrlo malo. Sve ostalo su ilustratorni dodaci pučkih scena običaja i plesova gotovo bez svake unutarnje veze s radnjom. Odlični, duhovito humostitični [humoristični] Begovićeви stihovi u narodnom duhu kao apsolutno pozitivna kvaliteta još sami ne mogu dati protutežu spomenutim negativnim stranama. Ali i ovi stihovi s operno-tehničkog gledišta nisu uvijek podesni, jer predstavljaju pretežno dialog iz samih kratkih rečenica, dakle s bezbrojem pjevačkih upada (Einsatz). To skladatelja sili na kratke fraze i ilustrativne orkestarske dosjetke više tehničke spremne nego inspiracije [inspiracije]. Tek na nekoliko mjesta, obično u formi pjesama narodnog stila, ima skladatelj priliku da stvara u širim, složenim linijama. U cijelosti neka nam je dozvoljena konstatacija da je opet jedan naš kompozitor utrošio silni napor na libreto koji nije adekvatan njegovoj vrijednoj partituri. To je šteta kao činjenica, a za nas i publiku je od sporedne važnosti, u kolikoj mjeri je za to odgovoran jedan a u kolikoj drugi autor, jer je to njihovo interno pitanje.

Skladatelj g. J a k o v G o t o v a c stvorio je majstorsku, na mnogim mjestima inspiriranu i odličnu partituru, kod koje se može govoriti samo o raznim stupnjevima pozitivnih kvaliteta. Negativnih nema.

Prije svega stil. G. Gotovac potpuno se je oslobodio ranijih romantizama i napisao je djelo koje je od prvog do posljednjeg takta nošeno duhom naše narodne pučke glazbe. On je našao svoj stil da iz sitnih formi pučkih napjeva iz raznih naših krajeva stvori sintezu, mozaik velikog formata, operu, u kojoj su sve pjevačke i instrumentalne fraze napisane u harmonijama, ritmovima, melodičkim obratima i intervalima iz našeg pučkog glazbenog riječnika. Ova konzekventnost sputava možda često njegovu vlastitu motivičku i melodičku invenciju, ali mu daje pravo na priznanje oznake »narodne opere« u punom smislu riječi. Sasvim je teoretsko pitanje općenitog značenja; ne bi li naš narodni stil u umjetničkoj muzici morao težiti za slobodnijim shvaćanjem, širinom i prije svega individualnim izražajem — kao kod Čeha i Rusa. Već odviše dugo ostajemo nekako uvijek na istom, objektivnom stepenu razvitka, prečesto susrećemo kod gotovo svih »narodnih« skladatelja uvijek iste kratke fraze i obrate iz folklor, preblizu smo još citatima.

Muzički jezik g. Gotovca je simpatično jednostavan, logičan i jasan, slobodan od problematike i eksperimenata. Pijevna, uvijek izrazito melodična fraza i linija razvija se na mjestima gdje to dozvoljava libreto u efektanu širinu, za pjevače zahvalno u liričkoj raspjevanosti, muzička deklamacija teksta razvija se iz unutarnje melodije riječi i stiha, ilustrativna karakterizacija u orkestru je uvijek markantna. Vrlo zanimiv u ritmizaciji, suzdržljiv u polifoniji, g. Gotovac se u harmoniji kreće uvijek na čvrstom tlu logike i određenog temeljnog tona. Tek za humorističnu karakterizaciju babe Dome služi se sekundnim akordičkim kombinacijama. Ali ove kakofonije su izuzeci primijenjeni motivirano s određenom svrhom. Instrumentacija je izvrsna, bujna u svojoj šarolikosti, karakteristična u diferenciranosti, znalacka i iskusna u gradacijama do blještavih kulminacija. Po našem ličnom ukusu ne bismo se tek na mjestima složili s opetovanim orkestarskim akcentima koji dosta oporo i nemotivirano upadaju u pratnju lirskih melodija ili čine deklamaciju za shvaćanje radnje važnih a kod toga humorističnih stihova nerazumljivom. Obzirom na osobito značenje razumljivosti šaljivih dijaloga u ovoj akcijom mršavoj operi bilo bi možda općenito za preporučiti da se na takvim mjestima instrumentacija svugdje prorijedi gdje ona odviše pokriva pjevače, kako je to ispravno provedeno u I. činu, gdje Erove dosjetke djeluju.

Uz nekoliko vrlo uspješnih širokih lirika Miće (Era) i Djule najjača su u Gotovčevoj partituri ona umetnuta dekorativno-ilustrativna mjesta, koja nemaju mnogo veze s radnjom ali mogu dobrim dijelom da paraliziraju mršavost libreta. To su velike pučke scene i plesovi, Zborovi žetelica i slugu u I. činu, zbor seljakinja u mlinu (II. čin) i naročito III. čin koji nema nikakove radnje nego je čitav jedna velika pučka scena proštenjarskog veselja. Iskusni majstor vokalnoga stavka, autora omiljele Jadovanke za teletom, napisao je i u svojoj novoj operi opet nekoliko vanredno zvučnih, svježih i efektnih zborova, koji u III. činu — velikoj gradaciji dovode do najsnažnije kulminacije sa završnim kolom. Pjesnik je dakle glavni posao i brigu za uspjeh prepustio kompozitoru, kojemu je zaista posrećilo da ga poluči prvenstveno samo s glazbenim i čisto operno-dekorativnim elementima, dobro u I., slabije u II. a odlično u III. činu.

Režiju vodila je jamačno u intencijama autora gdja Margareta F r o m a n pažljivo i pomno, posvećujući se naročito scenama masa, koje su slikovite i živahne. Mnogo raznih narodnih kola morala je ona do sada koreografirati tokom godina njezinog djelovanja u Zagrebu. Sigurno nije lako iz svoje fantazije pronaći toliko varijacija. Ali naš narod ima ih u neiscrpivoj množini, u svakom kraju i za svaku zgodu druge. Kolo u operi »Ero« je efektno i živahno, ali etnografi nisu najzadovoljniji s vjernošću. Dobro bi bilo da se karakter narodnih plesova studira na izvoru — na selu.

Odlična je karakteristična inscenacija g. Marijana T r e p š e a. Tri realistične slike dočaravaju vjerno dinarski pejzaž.

Solisti bili su s mnogo veselja kod stvari da svome kolegi, domaćem autoru pomognu do uspjeha. G. Mario Š i m e n c kome tipovi prirodnih i priprostih mladića vrlo dobro pristaju, kreirao je u najboljem raspoloženju naslovnu ulogu »Era«, seoskog momka Miće, razvio je mnogo humora u vragoljastim dijalozima i svu ljepotu svojega bogatog, snažnog tenorskog metala u lirskim kantilenama. Uvjerljiv i iskren, simpatičan i dobroćudan, osvojio je srca publike za Gotovčevog glavnog junaka iako je ovaj vrlo daleko od Figara, Nasredina, Eulenspiegela pak i Grabancijaša ili Kerempuha.

Više glumački nego pjevački zahvalnu ulogu praznovjerne seoske nadžakbabe i mačehe Dome odlično je kreirala gdja Ančica M i t r o v i ć i obogatila je time široki krug svoje gotovo neograničene upotreblivosti opet jednom novom, komičnom varijacijom. Njezinog muža, bogatog gazdu Marka dao je naš suvereni g. Josip K r i ž a j opet s vanrednom karakterizacijom i snažnim pjevačkim izražajem. U pasivnom sentimentalnom zadatku vjerenice Djule gdja Gita G j u r a n e c je kao u ulozi Liu odlično otpjevala svoje melankoličke lirizme. Vrlo dobro zapaženi karakterni tip mlinara Sima dao je g. Leo M i r k o v i ć, u malim ulogama afirmirali su se gdja Marta R a d m a n o v i ć kao čobanče i g. Ivo G r a d e č a k kao Momak.

Odličan naš orkestar izvršio je pod autoritativnim vodstvom kompozitora briljantno svoj nimalo laki zadatak. Naročito Gotovčevi interesantni, na mjestima komplicirani ritmovi bili su izneseni sa svom draži apartnih akcenata. Analogno važi za naš pouzdani i zvučni operni zbor, pojačan ispravno u posljednjem činu i operetnim zborom. Balet je temperamentno otplesao kolo s gđjama P. Hudi i O. Orlovom kao solisticama.

Publika primila je djelo osobito srdačno, naročito mladež priredila je skladatelju burne ovacije prije i poslije svakog čina i izazvala ga je nabrojeno puta pred zastor zajedno s izvodjačima.

Summary

AND AGAIN A CROATIAN COMPOSER DID NOT WRITE AN OPERA IN VAIN.
LUJO ŠAFRANEK-KAVIĆ ON JAKOV GOTOVAC'S *ERO S ONOGA SVIJETA*

The most successful Croatian opera Jakov Gotovac's *Ero s onoga svijeta* (Ero the Joker) was premièred in Zagreb on 2 November, 1935. Eleven pieces of music criticism on the premièred were published in the Croatian press. One of them has been repeatedly cited in contemporary Croatian music journalism. The issue is music criticism written by the composer and music critic Lujo Šafranek-Kavić (1882-1940) and published in the *Jutarnji list* newspaper on 5 November, 1935. The popular sentence, with which he allegedly concluded his criticism, is: »And again a Croatian composer wrote an opera in vain.« But that sentence is pure fabrication and a forgery, because he did not write it. Therefore, Šafranek-Kavić does not deserve to be remembered in Croatian music history as a person who wrongly evaluated *Ero*. On the contrary, in some of his remarks he concluded that Gotovac had created a master score.